

Copyright © 2022 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Gençlik Araştırmaları Dergisi • Nisan 2022 • 10(26) • 97-111

ISSN 2791-8157
 Başvuru | 26 Mart 2021
 Kabul | 4 Nisan 2022

Üniversite Öğrencilerinde Siber Zorbalık: Başa Çıkma Stratejileri, Değer Yönelimleri ve Akademik Başarılarıyla İlişkileri

*Şeyma Rodop**

*Sümeyye Yıldırım***

*Pelin Dikmen Yıldız****

*Aslı Gürtunca Hanif*****

Öz

21. yüzyıldan itibaren siber zorbalık, ergenlerin, gençlerin ve dolayısıyla üniversite öğrencilerinin de yaşamında bilgi ve haberleşme teknolojilerindeki gelişmelerin sıkça kullanılmasının sonucu olarak ortaya çıkan bir sorundur. Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencileri arasında siber zorbalık davranışlarını tespit ederek öğrencilerin kullandıkları ve maruz kaldıkları siber zorbalık davranışları ile başa çıkma stratejileri, değer yönelimleri ve akademik başarıları arasındaki ilişkileri incelemektir. Çalışmanın örneklemini, 859 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmada, Kişisel Bilgi Formu, Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri-II, Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği ve Portre Değerler Anketi kullanılarak veriler toplanmıştır. Bulgulara bakıldığında, siber zorbalık ve siber mağduriyet ile duygulara yönelik/pasif başa çıkma tarzı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki görülmektedir. Hem siber zorbalık hem de siber mağduriyet, öğrencilerin not ortalamasıyla negatif yönde anlamlı olarak bağlantılıdır. Ayrıca, siber zorbalığın güç, başarı, evrensellik, iyilikseverlik, geleneksellik, uyuma değerini ve güvenlik değerini; siber mağduriyetin ise öz-yönelim ve uyarılım değerlerini anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur. Siber zorbalık ve mağduriyet düzeyinin yüksek olduğunun bulunmasından dolayı sunulabilecek çözüm önerilerinden biri, siber zorbalığa ilişkin duyarlılığı arttırmak amacıyla konuya dair psikoeğitimler düzenlenmesi olabilir. Problem odaklı baş etme yöntemlerinin kazanımına yönelik grup çalışmalarına ek olarak siber mağduriyet yaşayan öğrencilerle akran destek grupları yürütülebilir. Ayrıca, siber zorbalık davranışlarıyla ilişkili olan değerleri kapsayan müdahale programlarının geliştirilmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Siber Zorbalık, Başa Çıkma Stratejileri, Değer Yönelimi, Akademik Başarı

* Araştırma Görevlisi, Kırklareli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü; Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Bölümü, seymarodop@klu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2481-0011

** Araştırma Görevlisi, Kırklareli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü; Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Bölümü, sumeyyeyildirim@klu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5297-0656

*** Dr. Öğr. Üyesi, Kırklareli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, pelindikmenyildiz@klu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0496-3897

**** Araştırma Görevlisi, Kırklareli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü; Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Bölümü, asligurtuncahanif@klu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8267-4409

Abstract

Cyberbullying has become a serious problem as information and communication technologies continue to develop and find more widespread use in daily life. This study seeks to determine cyberbullying behaviors in university students and to examine the relationships between the cyberbullying behaviors that students' use and are exposed to, and their coping strategies, value orientations, and academic achievements. The study's sample group consists of 859 university students. The findings reveal a statistically significant positive correlation between cyberbullying and cyber victimization and emotional coping style. Both cyberbullying and cyber victimization are negatively associated with student performance, as measured by grade point averages. Cyberbullying is a significant predictor of power, success, universality, benevolence, conventionalism, and conformity whereas cyber victimization is associated with self-orientation and arousal. One solution to high levels of cyberbullying and cyber victimization that can be offered, organize psychoeducation on the subject in order to increase sensitivity about cyberbullying. In addition to group work aimed at teaching problem-focused coping techniques, victims of cyberbullying can participate in peer support groups. We recommended that intervention programs incorporating values associated with cyberbullying behaviors be developed.

Keywords: Cyberbullying, Cyber Victimization, Coping Strategies, Value Orientation, Academic Success

Giriş

21. yüzyılla birlikte gelişen teknoloji ve artan internet erişimi neticesinde, milyonlarca genç, dijital teknoloji (örneğin, internet, cep telefonları) kullanmaktadır. Bu dijital teknoloji gençlere, zaman ve mekândan bağımsız olarak, iletişim kurma imkânı ve becerisi kazandırmıştır. Ancak bilgi kaynaklarına kolay ve hızlı erişim öğrenme açısından birçok yarar sağladığı gibi çeşitli olumsuz deneyimleri de beraberinde getirmektedir. Bu riskler, video, fotoğraflar ve metin yoluyla istenmeyen elektronik içeriklerin alınması, kimliğin çalınması, ödevlerde sahte ya da yanlış bilgilerin kullanılması ve cinsel avcılar olabilir (Arıcak ve ark., 2008). Dijital teknoloji kullanımı ile ilgili bir diğer önemli risk de siber zorbalıktır.

Siber zorbalık kavramı, bilgi ve haberleşme teknolojilerinin hızlı büyümesi ve geniş bir alana yayılması ile yakından ilişkilidir. Sosyal ağ servislerinin kullanım yaygınlığının artması, dünyada siber zorbalık üzerine ilginin ve endişelerin artmasına yol açmıştır. Siber zorbalık, bilgisayarların, cep telefonlarının ve diğer elektronik cihazların kullanımıyla ortaya çıkan kasıtlı ve tekrarlanan zarar olarak tanımlanmaktadır (Hinduja ve Patchin, 2014). Zarar vermeye dair niyet barındırmak, zarar verme davranışının süreklilik arz etmesi, hedef kişinin zararı algılaması siber zorbalığın temel bileşenleri arasında yer almaktadır ("What is Cyberbullying?", t.y.).

Geleneksel akran zorbalığında olduğu gibi siber zorbalıkta da zarar gören kişiye kurban, kurban bu zararı veren kişiye ise fail denmektedir. Farklı yaşlarda insanlar, yedi gün yirmi dört saat farklı formlarda hem kurban hem de fail olabilmektedir (Willard, 2007). Yapılan çalışmalarda (Li, 2006;

Durak ve Saritepeci, 2020), siber zorbalık ve siber zorbalık mağduriyeti arasında anlamlı ilişkiler ortaya konmuştur. Geleneksel ve siber zorbalığı kurban ve mağdur açısından karşılaştırmalı olarak inceleyen Kowalski ve Limber (2013), siber zorbalığı kurban, mağdur, kurban/mağdur (zorbalığa maruz kalan ve zorbalığı yapan kimsenin aynı olduğu grup) ve siber zorbalık durumu içerisinde yer almayan kimse şeklinde dört gruba ayırmıştır ve benzer gruplandırmayı geleneksel zorbalık için de yapmıştır. Çalışmada (Kowalski ve Limber, 2013), söz konusu gruplandırmadaki konumları deneyimleyen katılımcıların, fiziksel ve psikolojik sağlık ve akademik performansları incelenmiştir. Zorbalık/mağdur grubunda olanların (özellikle siber zorbalık/mağdur) fiziksel sağlık, psikolojik sağlık ve akademik performans açısından diğer gruplardan daha düşük puan aldığı tespit edilmiştir. Siber zorbalığa maruz kalmanın kişiler üzerindeki olumsuz etkileri üzerine yapılan başka bir çalışmada da siber mağduriyet ile okul başarısızlığı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur (Beran ve Li, 2007). Siber zorbalığa dair yapılmış diğer çalışmalara bakıldığında, siber zorbalığa dair hedef olmanın hem ergenlerde hem de üniversite öğrencilerinde depresyon, kaygı, somatik semptomlar ve intihar girişimi gibi önemli psikolojik sağlık riskleri ile bağlantılı olduğu da görülmüştür (Kim ve ark., 2020; Martinez-Monteagudo ve ark., 2020; Nixon, 2014).

Türkiye’de siber zorbalık olgusunu ilk ele alanlardan Erdur-Baker ve Kavşut (2007), lise öğrencilerinin internet ve cep telefonu kullanım sıklığı ve siber zorbalık deneyimlerini incelemiştir. Erdur-Baker ve Kavşut (2007), kavramı ilk çalışanlardan olmaları nedeniyle kavrama dair farkındalık kazandırmayı da hedeflemiştir. Bu doğrultuda söz konusu siber zorbalık olgusunun Türkiye’de de yaşandığını bildirmişler, telefon ve internet kullanım sıklığının ise siber zorbalık deneyimleri ile pozitif yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Benzer değişkenler açısından inceleyen bir diğer çalışmada (Özdemir ve Akar, 2011) günlük internet kullanım süresi beş saati aşan katılımcıların daha fazla siber zorbalık yaptığı tespit edilmiştir. Yapılan bazı çalışmalarda (Çivilidağ ve Cooper, 2013; Özdemir ve Akar, 2011), cinsiyet, yaş ve sınıf değişkenlerinin siber zorbalıkla bir ilişkisi olmadığı tespit edilmişken; bazı çalışmalarda (Eroğlu, 2011; Salı ve ark., 2015; Yiğit ve Seferoğlu, 2017) ise erkeklerin kızlara göre anlamlı düzeyde daha fazla siber zorbalık davranışları gösterdikleri bulunmuştur. Benzer şekilde ülkemizde yapılmış bir çalışmaya (Fırat ve Ayran, 2016) bakıldığında, üniversite öğrencilerinin genel not ortalaması ile siber zorbalık davranışları ve siber zorbalığa maruz kalmaları arasında negatif yönde ilişki ortaya konmuş ve öğrencilerin başarı seviyesinin yükseldikçe, siber zorba ya da mağduru olma olasılığının düştüğü sonucuna ulaşılmıştır. Üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen başka bir çalışmada (Sezer ve Demirören, 2021) ise öğrencilerin sanal zorbalık ve sanal kurban olma ölçeğinden aldıkları puanlar ile akademik başarıları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Zorbalığın doğasını anlamak için insan davranışlarına yön veren değerleri de hesaba katmak gerekir (Arsenio ve Lemerise, 2001). Dilmaç (2017), siber zorbalığı etkileyen en önemli değişkenlerden birinin değerler olduğunu ileri sürmektedir. Değerler, ahlaki faillik bağlamında önemli bir role sahiptir. Değerlerin içselleştirilmesi ile zorbalık davranışı arasında negatif ilişki mevcuttur (Perren ve Gutzwiller-Helfenfinger, 2012). Bunun yanı sıra farklı değer tipleri, saldırganlık ve şiddet içeren davranışları destekler veya bu türden davranışlarla aksi yönde hedeflere sahiptir. Şiddet içeren davranışlar çoklukla,

güç değeri ile pozitif ilişki içerisindeyken, uyma ve evrenselcilik ile negatif ilişki içerisinde (Knafo ve ark., 2008). Siber zorbalığın değerlerle ilişkisini inceleyen bir diğer çalışma (Menesini ve ark., 2013) değerlerin doğrudan ya da dolaylı olarak siber zorbalık davranışını etkileyeceğini belirtmiştir. Çalışma özellikle, dikkat odağının kendine yöneltilmesi, başarıyı, gücü, sosyal statü ve hakimiyet gibi özellikleri barındıran öz-genişletim değerinin siber zorbalığı yordadığını belirtmektedir. Özgenişletim ve değişime açıklık değer boyutları, siber zorbalığı ve zorbalığı dolaylı olarak etkilemektedir.

Dilmaç ve ark., (2016), sorumluluk, arkadaşlık, barışçıl olma, saygı, dürüstlük ve hoşgörü gibi insani değerlerin geleneksel zorbalıkta olduğu gibi, siber zorbalıkta da açıklayıcı bir değişken olabileceğini belirtmektedir. Dürüstlük ve barışçıl olma değerlerinde yüksek puan alma siber zorbalığa katılımı düşürmektedir. Çalışmanın (Dilmaç ve ark., 2016) sonuçları, ergenlerin sorumluluk, arkadaşlık, barış, saygı, dürüstlük ve hoşgörü gibi değerlerden alınan puanlar arttıkça siber zorbalık düzeyinin azaldığını ortaya koymuştur. Olguyu mağdur profili açısından, kişilik, dindarlık ve değerler bağlamında ele alan Sam ve ark., (2019) mağdur ve zorbanın dindarlık ve kişilik bakımından anlamlı bir farklılık göstermediğini ancak değer bağlamında bakıldığında 'değişime açıklık' değeri arttıkça siber zorbalık mağduru olma potansiyelinin de arttığını tespit etmiştir.

Söz konusu değer tiplerine sahip bir mağdurun siber zorbalığa maruz kalması denge halini bozmakta ve strese neden olmaktadır. Kurban/ mağdur stresin oluşturduğu dengesizlik durumunu tekrar dengeye ulaştırmak için bir takım baş etme yöntemlerine başvurur. Başa çıkma stratejileri çoklukla, bireyin strese karşı verdiği davranışsal duygusal ve bilişsel tepkileri olarak tanımlanmaktadır (Lazarus ve Folkman, 1984). Başa çıkmayı farklı yönlerden ele alan birçok başa çıkma stratejisi modeli vardır. En yaygın ve en çok kullanılan modellerden biri etkileşimsel model (Lazarus ve Folkman, 1984), bir diğer ise yaklaşma-kaçınma modelidir (Roth ve Cohen, 1986). Bu çalışmanın temel alacağı etkileşimsel model, başa çıkma stratejilerini problem odaklı ve duygu odaklı olmak üzere iki boyut üzerinde değerlendirir. Duygu odaklı (pasif) baş etme biçimi, tehdit edici, zarar verici bir ortamda yapılacak hiçbir şey olmadığı takdirde ortaya çıkarken, problem çözme odaklı (aktif) baş etme biçiminde çözüme yönelik bir değişim gerçekleştirilme imkanı varsa ortaya çıkmaktadır (Lazarus ve Folkman, 1984).

Baş etme becerilerini inceleyen bir çalışmada (Willard, 2007), lise öğrencilerinin hem aktif hem de pasif baş etme becerilerini kullandığı tespit edilmiştir. Bu çalışmada, öğrenciler iki farklı pasif strateji kullandıklarını bildirmişlerdir. Bunlardan biri için eğer siber zorbalığa kendileri maruz kalırsa en iyi baş etme yönteminin göz ardı etme olduğunu, arkadaşları maruz kalırsa konudan uzak durmak gerektiğini belirtmişlerdir. İkinci pasif strateji ise kendine gurur duyma ve öz güveni öne çıkararak durumu göz ardı etme şeklinde tanımlanmıştır. Aktif baş etme stratejisinde ise dedikodunun kaynağını bularak kendini savunmak ve sessiz kalmamak ön plana çıkmıştır. Siber zorbalığı öğrencilerin bakış açısı ile ele alan bir diğer çalışma da (Agatston ve ark., 2007), öğrencilerin siber zorbalığı önlemeye yönelik çoklukla siber zorbalığa aracılık eden web sitelerinin ortadan kaldırılmasına dair stratejilerde, önerilerde bulduklarını ortaya koymuştur. Arıca ve ark., (2008), ortaokul öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, rahatsız edici siber davranışlarla karşılaştıklarında konuşarak durmasını söylemek, engellemek gibi daha aktif başa çıkma tarzını kullandıklarını ortaya koymuşlardır. Siber zorbalığı

üniversite öğrencileri ile çalışan bir diğer çalışma (Orel ve ark., 2017) olası siber zorbalığa maruz kalma durumunda öğrencilerin ne türden başa çıkma stratejilerini kullanmaya niyetlendiklerini incelemiştir. Araştırma bulguları, üniversite öğrencilerinin olası zorbalık durumunda, çoklukla zorbalık mesajını gönderen kişiyi engellemeye niyetlendiklerini tespit etmiştir. Bunun yanı sıra önceden siber zorbalığa maruz kalmak, olası zorbalık durumunda verilecek tepkiyi, niyeti etkilediği tespit edilmiştir. Bir diğer çalışma (Machackova ve ark., 2013), kurban/mağdurların siber zorbalıkla çok çeşitli başa çıkma stratejileri kullanma hususunda aktif olduklarını belirtmiştir. Bilişsel stratejilere başvuran kurbanlar, siber zorbayı küçümsemek adına yeniden çerçevelendirdiklerini, kasıtlı olarak ondan kaçındıklarını ve görmezden geldiklerini belirtmişlerdir. Daha aktif ve davranışsal stratejilere başvuran kurbanların ise destek aradıkları, çeşitli tekniklere başvurdukları ve hatta yaklaşık yarısının zorba ile yüzleşme eğilimi gösterdikleri ortaya konmuştur. Siber zorbalığa maruz kalan katılımcıların, çok az bir kısmı misilleme yapmış ya da bilişsel olarak durumdan uzaklaşmayı tercih etmiştir.

Siber zorbalık kurbanı olanların kullandıkları başa çıkma stratejileri ile psikolojik uyum mekanizmaları arasındaki ilişki inceleyen bir diğer çalışma (Na ve ark., 2015), kaçınma stratejilerinin, psikolojik uyum sağlama mekanizmalarından depresyon ve anksiyete ile pozitif yönde ilişki gösterdiğini tespit etmiştir. Çalışmada, öğrencilerin çoklukla yaklaşma stratejisini tercih ettiği ve yaklaşma stratejisinin ise anksiyete ile ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Geleneksel zorbalıkta kullanılan başa çıkma becerileri ile siber zorbalıkta kullanılan başa çıkma becerileri zorbalığın yapısı gereği farklılaşmaktadır. Çünkü geleneksel zorbalıkta saldırgan ile aynı fiziksel mekan paylaşma durumu söz konusudur. Dolayısıyla siber kurbanın/ mağdurun aynı becerileri kullanma olasılığı yoktur. Bu durumda engellemek, web sitesi yönetimine şikayet etmek gibi teknik karşı koyma biçimlerinden bahsedilebilir (Perren ve Gutzwiller-Helfenfinger, 2012). Bununla birlikte, siber zorbalık ve geleneksel zorbalık olgularıyla karşılaşan kimselerin ne türden başa çıkma stratejileri kullandığını inceleyen bir diğer çalışma (Riebel ve ark., 2009), iki olguda da benzer başa çıkma stratejileri kullanıldığını ileri sürmektedir. Çalışma, başa çıkma yöntemlerini sosyal, agresif, bilişsel ve çaresiz başa çıkma şeklinde gruplandırmıştır. Sosyal destek arama aktif başa çıkma şekli olarak tanımlanırken, agresif başa çıkma duygusal başa çıkma olarak tanımlanmaktadır. Çaresiz başa çıkma hem duygusal hem bilişsel boyut barındırmaktadır.

Siber zorbalık üzerine yapılan birçok çalışmada (Heirman ve Walrave, 2012; Law ve ark., 2012), çoğunlukla daha genç insanlarla çalışılmıştır. Ancak, siber zorbalık çalışmaları sadece ergenlik dönemi ile sınırlandırılmaz. Her ne kadar üniversite öğrencileri ya da çalışan kişilerle yapılan çalışmalar kısıtlı olsa da (Rafferty ve Vander Ven, 2014; Martinez-Monteagudo ve ark., 2020), bu çalışmalar (Faucher ve ark., 2014; Lindsay ve Krysik, 2012), üniversite öğrencilerinin bir yıl içerisindeki siber zorbalık kurbanı olma oranının %20'nin üzerinde olduğunu göstermiştir. Başka çalışmalarda da (Blaya, 2019; Lai ve ark., 2017; Molluzzo ve Lawler, 2012) bu yaygınlık oranları %7 ile %66 arasında değişmektedir. Bu nedenle, üniversite öğrencileri popülasyonundaki kişilerle ayrıntılı olarak çalışılması gerektiği belirtilmektedir. Teknolojinin günlük yaşamdaki yaygınlığı ile çocuklar ve gençlerin teknoloji kullanımındaki artış, siber zorbalığın doğasının ve gençler üzerindeki etkilerinin anlaşılabilmesi için daha fazla araştırma

yapılmasını gerektirmektedir. Türkiye’de de bu alandaki literatür boşluklarını tamamlamaya yönelik çalışmalar olmasına rağmen (Arıcak ve ark., 2008), hala siber zorbalık kavramının farklı değişkenlerle bağlantılarının incelenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla, mevcut çalışmanın literatüre siber zorbalığın üniversite öğrencileri örnekleminde hem değer yönelimi hem de başa çıkma stratejileri ile bağlantılarını ortaya koyması yönünde katkısı olacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda bu çalışmanın, üniversite düzeyinde siber zorbalık davranışları hakkında bilgi edinilmesini sağlayarak davranışın doğasına uygun sosyal politikaların, müdahale programlarının ve çözümlerin üretilmesi ile literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

Tüm bu bilgiler ışığında, bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin siber zorbalık davranışları ile mağdur olma düzeylerini tespit etmektir. Ayrıca, bu öğrencilerin maruz kaldıkları ve kendilerinin yaptığı siber zorbalık davranışları ile başa çıkma stratejileri, değer yönelimleri ve akademik başarıları arasındaki ilişkiler incelemektir.

Yöntem

Katılımcılar

Çalışmada, Kırklareli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi içerisinde yer alan Sosyoloji, Felsefe, Tarih, Matematik, Mütercim Tercümanlık, Türk Dili ve Edebiyatı ve Çağdaş Türk Lehçe ve Edebiyatı bölümlerinde eğitim gören 603’ü kadın, 256’sı erkek 859 öğrenciden 2018-2019 eğitim-öğretim yılının Güz döneminde veri toplanmıştır. Çalışmaya katılım gösteren üniversite öğrencilerine araştırmaya katılmaları konusunda herhangi bir baskı uygulanmamış, katılım gönüllülük esasına dayalı olarak sağlanmıştır.

Örneklem grubunun yaşı 18-45 aralığındadır ve yaş ortalaması 21.4’tür ($S_s=2.2$). Örneklem %70’i kadın ($n=603$), %29.6’sı ($n=256$) erkektir. Katılımcıların %20’sinin üniversitede ($n=172$) birinci yılıken, %29.3’ünün ($n=252$) ikinci %27.7’sinin ($n=238$) üçüncü, %22’sinin de ($n=190$) dördüncü ve üzeri yıllarda üniversite öğrenimi görmekte oldukları bulunmuştur.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından düzenlenen Kişisel Bilgi Formu, öğrencilerin cinsiyeti, yaşı, üniversitede kaçınıcı yılı olduğu, bölümü ve başarı ortalaması (4’lük not sistemi üzerinden), medeni durumu, kardeş sayısı, kaçınıcı kardeş olduğu; anne babalarının yaşı, eğitimi, mesleği, ekonomik durumu gibi bilgileri içeren toplam 12 maddeden oluşmaktadır.

Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri- II

Erdur-Baker ve Kavşut (2007) tarafından Türkiye’deki siber zorbalık ve mağduriyetini incelemek için geliştirilen Siber Zorbalık Ölçeği (SBÖ), Topçu ve Erdur-Baker’in (2018) yeniden gözden geçirme çalışması sonrasında Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri-II adını almıştır. Ölçek, 10 maddeden ve iki boyuttan oluşmaktadır. Bu iki boyut, siber zorbalık ve siber mağduriyet olarak adlandırılmıştır. Her bir madde 4-lü Likert tipi ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri-II’nin Cronbach alfa güvenirlik katsayıları, siber mağduriyet için .80; siber zorbalık için .79

olarak bulunmuştur (Topçu and Erdur-Baker, 2018). Ölçeğin bu çalışmadaki Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları siber mağduriyet için .79; siber zorbalık için ise .75 olarak ortaya konmaktadır.

Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği

Lazarus ve Folkman (1984) tarafından geliştirilen Başa Çıkma Yolları Envanterinden yola çıkılarak Şahin ve Durak (1995) tarafından üniversite öğrencileri için kullanılmak üzere depresyon, kaygı, yalnızlık gibi duygu durumları ve diğer psikolojik stres belirtileri ile ilişkili daha kısa bir ölçek olan Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği ortaya konmuştur. Ölçek, “probleme yönelik/aktif” ve “duygulara yönelik/pasif” olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır. “Probleme yönelik/aktif” boyutu, “iyimser yaklaşım”, “sosyal desteğe başvurma” ve “kendine güvenli yaklaşım” alt ölçeklerini; “duygulara yönelik/pasif” boyutu ise “boyun eğici yaklaşım” ve “çaresiz yaklaşım” alt ölçeklerini içermektedir. Ölçek, toplamda 30 maddeden oluşmaktadır ve ölçek maddeleri 4-lü Likert tipi derecelendirme şeklinde değerlendirilmektedir. Ölçeğin her bir alt ölçek için Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları şu şekildedir: “iyimser yaklaşım” için .49 ile .68; “kendine güvenli yaklaşım” için .62 ile .80; “sosyal desteğe başvurma” için .45 ile .47; “boyun eğici yaklaşım” için .47 ile .72 ve “çaresiz yaklaşım” için .64 ile .73 arasındadır (Şahin ve Durak, 1995). Bu çalışmadan elde edilen Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları ise “iyimser yaklaşım” için .70, “kendine güvenli yaklaşım” için .80; “sosyal desteğe başvurma” için .54; “boyun eğici yaklaşım” için .57; “çaresiz yaklaşım” için .72 olarak bulunmuştur.

Portre Değerler Anketi

Schwartz ve Bardi (2001) tarafından geliştirilen ve Demirutku ve Sümer (2010) tarafından Türkçe’ye uyarlanan bu ölçek, kişilerin sahip oldukları değer boyutlarını belirlemeye çalışmaktadır. Ölçek, toplam 40 maddeden oluşmaktadır ve 6-lı Likert tipi ölçeklendirme yöntemiyle değerlendirilmektedir. Yeniliğe açıklık değer grubu; özyönelim, hazcılık ve uyarılım değer tiplerini; muhafazacı yaklaşım değer grubu; uyma, geleneksellik ve güvenlik değer tiplerini, özdeşlik değer grubu; evrensellik ve iyilikseverlik değer tiplerini, özgüven değer grubu da güç, başarı ve hazcılık değer tiplerini içermektedir (Schwartz ve Bardi, 2001). Hazcılık boyutu yeniliğe açıklık ve özgüven olmak üzere iki ayrı değer grubunda birden yer almaktadır. Ölçeğin Demirutku ve Sümer (2010) tarafından yapılan Türkçe uyarlama çalışmasında, iç tutarlılık katsayısı, en düşük .56 ile özyönelim değer tipi için, en yüksek değer olarak da .82 ile başarı değer tipi için bulunmuştur. Değer tiplerinin test-tekrar test değerleri de .65 (Özyönelim) ile .82 (Geleneksellik) arasında değişmektedir. Bu çalışma için ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları, en düşük .49 ile uyarılım değer tipi için, en yüksek de .77 ile evrensellik değer tipi için bulunmuştur.

İşlem

Kırklareli Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulu’ndan ve çalışmada yer alan ölçeklerin kullanımına dair gerekli izinler alındıktan sonra, derslerinde uygulama yapılacak olan öğretim üyelerinden de onay alınarak veri toplama sürecine başlanan çalışmada, Fen-Edebiyat Fakültesinde öğrencisi olan tüm bölümlerin birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerine ulaştırılması hedeflenmiştir. Her bir sınıfın hangi dersinde uygulama yapılacağı uygunluk prensibine göre seçilmiştir. Uygulama yapılacak olan derse girilerek çalışma hakkında kısaca bilgi verilmiş ardından

da katılmayı isteyen öğrenciler öncelikle “Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu’nu” sonra sırasıyla “Kişisel Bilgi Formu”, “Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri- II”, “Stresle Başa Çıkma Tartzları Ölçeği” ve “Portre Değerler Anketi”ni sınıf ortamında tamamlamışlardır. Ölçeklerin uygulanması yaklaşık olarak 30-40 dakika sürmüş ve bitiminde katılımcılara dağıtılan ölçekler geri toplanmıştır. Veriler SPSS 20.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, korelasyon analizi, bağımsız örneklem t-testi ve çoklu doğrusal regresyon yöntemlerinden yararlanılmıştır.

Bulgular

Çalışmanın amaçları doğrultusunda, öncelikle tanımlayıcı bulgular ve değişkenler arasındaki korelasyon değerleri gösterilmiştir. Ardından, üniversite öğrencilerinin maruz kaldıkları siber zorbalık davranışları ile kendilerine ait siber zorbalık davranışlarının akademik başarılarını, başa çıkma stratejilerini ve değer yönelimlerini yordayıp yordamadığını saptamak için yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sunulmuştur.

Tanımlayıcı Bulgular

İlk olarak katılımcıların Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri- II, Stresle Başa Çıkma Tartzları Ölçeği ve Portre Değerler Anketinden aldıkları ortalama puanlar ve standart sapma değerleri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri- II, Stresle Başa Çıkma Tartzları Ölçeği ve Portre Değerler Anketinden Alınan Ortalama Puanlar ve Standart Sapma Değerleri

N= 859	\bar{x}	SS
Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri- II		
Siber Zorbalık	12.81	3.89
Siber Mağduriyet	14.29	4.76
Stresle Başa Çıkma Tartzları Ölçeği		
Probleme Yönelik/Aktif Başa Çıkma	50.01	6.71
Duygulara Yönelik/Pasif Başa Çıkma	30.09	6.58
Portre Değerler Anketi		
Güç	10.12	3.59
Başarı	16.31	4.40
Hazcılık	13.66	3.33
Uyarılım	13.48	2.97
Öz-yönelim	19.52	3.35

Evrensellik	31.01	4.77
İyilikseverlik	19.57	3.27
Geleneksellik	16.99	4.06
Uyma	18.46	3.69
Güvenlik	24.30	4.12

Yapılan frekans dağılımı sonucuna bakıldığında, çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin %72.3'ünün en az bir kere siber zorbalığa maruz kaldığı; % 64.3'ünün ise siber zorbalık davranışlarında bulunduğu görülmüştür. Öğrencilerin en çok maruz kaldığı üç siber zorbalık davranışı; dedikodu yaymak ($\bar{x}=1.89$, $Ss=1.16$), birine hakaret etmek ($\bar{x}=1.78$, $Ss=1.11$) ve utandırıcı veya kırıcı mesajlar göndermektir ($\bar{x}=1.74$, $Ss=1.03$). Benzer şekilde öğrencilerin en çok kullandığı üç siber zorbalık davranışı da dedikodu yaymak ($\bar{x}=1.67$, $Ss=1.05$), birine hakaret etmek ($\bar{x}=1.56$, $Ss=1.0$) ve utandırıcı veya kırıcı mesajlar göndermektir ($\bar{x}=1.4$, $Ss=0.83$). Cinsiyete göre bakıldığında da kadın öğrencilerin en çok dedikodu yaymak ($\bar{x}=1.91$, $Ss=1.16$); erkek öğrencilerin de birine hakaret etmek ($\bar{x}=2.21$, $Ss=1.30$), davranışlarına maruz kaldığı görülmüştür. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre gösterdikleri siber zorbalık davranışlarının maruz kaldıkları davranışlarla aynı olduğu bulunmuştur. Buna göre, kadın öğrenciler en çok dedikodu yaymak ($\bar{x}=1.7$, $Ss=1.06$) davranışında bulunurken, erkek öğrenciler birine hakaret etmek ($\bar{x}=2.15$, $Ss=1.31$) davranışında bulunmaktadır.

Siber zorbalık ve siber mağduriyet arasındaki ilişkiler Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Değişmezlik Katsayısı kullanılarak hesaplanmıştır. Buna göre, siber zorbalık ve siber mağduriyet puanları arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=.528$; $p<.01$).

Cinsiyete göre siber zorbalık ve siber mağduriyet puanlarında anlamlı düzeyde farklılık olup olmadığını incelemek için Bağımsız Örneklem t Testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda, kadın ($\bar{x}=13.89$, $Ss=4.38$) ve erkek ($\bar{x}=15.26$, $Ss=5.48$) grupları arasında siber zorbalık puanları açısından anlamlı düzeyde fark bulunmuştur ($t(853)=-3.55$, $p<.001$). Bu sonuçlara göre, erkek öğrencilerin siber zorbalık puanları kadın öğrencilerden anlamlı olarak daha yüksektir. Erkek ve kadın öğrencilerin siber mağduriyet puanları açısından farklı olup olmadığını ortaya koymak için yapılan analiz sonucunda, kadın ($\bar{x}=12.14$, $Ss=3.22$) ve erkek ($\bar{x}=14.38$, $Ss=4.81$) grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(853)=-6.79$, $p<.001$). Buna göre, erkek öğrencilerin siber mağduriyet puanları kadın öğrencilerin puanlarından anlamlı olarak yüksektir.

Tablo 2'de bağımsız değişkenler olan siber zorbalık ve siber mağduriyet ile bağımlı değişkenlerden probleme ve duygulara yönelik başa çıkma tarzları arasındaki ilişkilere dair elde edilen korelasyon değerleri gösterilmiştir.

Tablo 2. Bağımsız ve Bağımlı Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Kolerasyon Sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4
1. Siber Zorbalık	-			
2. Siber Mağduriyet	.528**	-		
3. Probleme Yönelik/Aktif Başa Çıkma	-.085*	-.056	-	
4. Duygulara Yönelik/Pasif Başa Çıkma	.153**	.141**	-.237**	-

* $p<0.05$, ** $p<0.01$

Tablo 2'den anlaşılacağı üzere siber zorbalık ile probleme yönelik/aktif başa çıkma tarzı arasında negatif yönde, siber zorbalık ve siber mağduriyet ile duygulara yönelik/pasif başa çıkma tarzı arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmaktadır.

Siber zorbalık ve siber mağduriyet ile değerler arasındaki ilişkilere dair elde edilen korelasyon değerleri Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Bağımsız ve Bağımlı Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Kolerasyon Sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Siber Zorbalık	-											
Siber Mağduriyet	.528**	-										
Güç	.251**	.186**	-									
Başarı	.112**	.090**	.575**	-								
Hazcılık	.80*	.084*	.254**	.299**	-							
Uyarılım	.044	.080*	.237**	.381**	.479**	-						
Öz-yönelim	.006	.067*	.247**	.318**	.387**	.493**	-					
Evensellik	-.184**	-.052	.035	.173**	.288**	.348**	.511**	-				
İyilikseverlik	-.121**	-.042	.029	.142**	.298**	.343**	.386**	.571**	-			
Geleneksellik	-.225**	-.163**	-.033	.088**	.067*	.151**	.112**	.327**	.395**	-		
Uyma	-.192**	-.124**	.088*	.196**	.106**	.191**	.185**	.433**	.453**	.559**	-	
Güvenlik	-.117**	-.088**	.149**	.30**	.199**	.246**	.367**	.503**	.411**	.461**	.534**	-

* $p<0.05$, ** $p<0.01$

Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet ile Not Ortalaması, Başa Çıkma Tarzları ve Değerler Değişkenlerine İlişkin Doğrusal Regresyon Analizleri

Siber zorbalık ve siber mağduriyetin not ortalamasını yordayıp yordamadığını incelemek amacıyla yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucu Tablo 4'te gösterilmiştir. Buna göre, siber zorbalık ($B=-.020$) ile not ortalaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir negatif ilişki olduğu görülmektedir ($t=-3.28$, $p=.001$).

Tablo 4. Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyetin Not Ortalaması Üzerindeki Yordama Katsayıları

Değişkenler	B	β	t	p
Sabit*	3.122		42.282	.000
Siber	-.008	-.077	-1.696	.090
Mağduriyet				
Siber Zorbalık	-.020	-.148	-3.284	.001

*Not ortalaması- (Bağımlı Değişken) Sabit
 $R^2_{adj} = .04$ ($N=859$, $p=.00$)

Siber zorbalık ve siber mağduriyet ile stresle başa çıkma tarzları arasındaki bağlantıyı incelemek amacıyla yapılan analiz sonucuna bakıldığında, siber zorbalık ve siber mağduriyetin probleme yönelik/aktif başa çıkma tarzını istatistiksel açıdan anlamlı olarak yordamadığı (sırayla $t=-1.94$, $p>.05$; $t=-.362$, $p>.05$) görülmektedir. Bununla birlikte, Tablo 5'te görüldüğü gibi hem siber zorbalığın hem de siber mağduriyetin duygu odaklı/pasif başa çıkma tarzını anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur (sırayla; $B=.18$, $t=2.74$, $p<.05$; $B=.12$, $t=2.11$, $p<.05$).

Tablo 5. Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyetin Duygu Odaklı (Pasif) Başa Çıkma Üzerindeki Yordama Katsayıları

Değişkenler	B	β	t	p
Sabit*	26.085		31.423	.000
Siber	.116	.084	2.108	.035
Mağduriyet				
Siber Zorbalık	.184	.109	2.744	.006

*Duygu Odaklı Başa Çıkma Tarzı- (Bağımlı Değişken) Sabit
 $R^2_{adj} = .03$ ($N=859$, $p=.01$)

Siber zorbalığın ve siber mağduriyetin her bir değeri yordayıp yordamadığına ilişkin yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyetin Değerler Üzerindeki Yordama Katsayıları

Değişkenler	B	β	t	p
Güç				
Siber Mağduriyet	.056	.074	1.9	.06
Siber Zorbalık	.195	.212	5.4	.00
Başarı				
Siber Mağduriyet	.039	.043	1.07	.29
Siber Zorbalık	.101	.089	2.23	.03
Hazcılık				
Siber Mağduriyet	.040	.058	1.44	.15
Siber Zorbalık	.042	.049	1.22	.22
Uyarılım				
Siber Mağduriyet	.049	.079	1.96	.05
Siber Zorbalık	.002	.003	.070	.95
Öz Yönelim				
Siber Mağduriyet	.063	.089	2.22	.03
Siber Zorbalık	-.036	-.041	-1.03	.30
Evrensellik				
Siber Mağduriyet	.062	.062	1.58	.12
Siber Zorbalık	1.266	-.217	-5.49	.00
İyilikseverlik				
Siber Mağduriyet	.021	.031	.77	.44
Siber Zorbalık	-.116	-.138	-3.48	.001
Geleneksellik				
Siber Mağduriyet	-.052	-.062	-1.57	.12

Siber Zorbalık	-2.01	-.192	-4.91	.00
Uyma				
Siber Mağduriyet	-.025	-.032	-.80	.42
Siber Zorbalık	-.166	-.175	-4.43	.00
Güvenlik				
Siber Mağduriyet	-.032	-.037	-.925	.36
Siber Zorbalık	-.103	-.097	-2.436	.02

Buna göre, siber zorbalığın güç değerini ($F_{(2,856)}=30.59$; $p<.001$); başarı değerini ($F_{(2,856)}=6.00$; $p<.05$); evrensellik değerini ($F_{(2,856)}=16.31$; $p<.001$); iyilikseverlik ($F_{(2,856)}=6.71$; $p=.001$); geleneksellik değerini ($F_{(2,856)}=24.13$; $p<.001$); uyma değerini ($F_{(2,856)}=16.66$; $p<.001$) ve güvenlik değerini ($F_{(2,856)}=6.36$; $p<.05$) anlamlı olarak yordadığı görülmüştür.

Siber mağduriyetin ise öz-yönelim değerini ($B=.063$, $t=2.22$, $p<.05$) ve uyarılımlı değerini ($B=.049$, $t=1.96$, $p=.05$) anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur.

Tartışma

Bu çalışmanın amaçları, üniversite öğrencilerinin siber zorbalık davranışları ile siber zorbalık mağduriyetlerini tespit etmek; bu öğrencilerin maruz kaldıkları ve kendilerinin yaptığı siber zorbalık davranışları ile başa çıkma stratejileri, değer yönelimleri ve akademik başarıları arasındaki bağlantıları incelemektir.

Siber zorbalık ve siber mağduriyet ortalama puanları ve yüzdeleri açısından bakıldığında, çalışmanın örnekleminin önemli düzeyde hem siber zorbalık davranışlarında bulunduğu hem de siber zorbalığa maruz kaldığı görülmektedir. Ancak, katılımcıların siber mağduriyete maruz kalma ortalaması daha yüksektir. Elde edilen bu bulgu, Faucher ve diğerlerinin (2014) çalışmasında elde ettiği öğrencilerin son bir yılda siber zorbalığa maruz kalma yaygınlığının (%24.1), siber zorba olma yaygınlığından (%6.6) daha yüksek olduğu bulgusu ile tutarlı görülmektedir. Ayrıca çalışmada, siber zorbalık ile siber mağduriyet arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Yani, öğrencilerin siber zorbalık davranışları arttıkça siber mağduriyetleri de artmaktadır. Alanda yapılan çalışmalarda da (Li, 2006; Willard, 2007; Durak ve Saritepeci, 2020), siber zorbalık ve siber zorbalık mağduriyeti arasında yakın bir ilişki ortaya konmuştur. Dolayısıyla, elde edilen bulgu alanda yapılan çalışmalar ile tutarlıdır. Ancak, siber zorbalık ile siber mağduriyet arasındaki ilişkinin yönünün ortaya konulması için yeni çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Siber zorbalık ve siber mağduriyetin not ortalamasını yordayıp yordamadığını incelemek amacıyla yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda, siber zorbalığın not ortalamasını anlamlı olarak yordadığı görülmektedir. Bir diğer deyişle, üniversite öğrencilerinin siber zorbalık davranışları, düşük not ortalamasına yol açmaktadır. Alanda yapılan çalışmalarla benzer olarak (Beran ve Li, 2007), mevcut çalışmada da siber zorbalık davranışlarının not ortalamasını anlamlı bir şekilde yordadığı görülmüştür.

Bu alandaki birçok araştırmada siber zorbalık ve cinsiyet arasındaki ilişkiler incelenmesine rağmen, cinsiyetin siber zorbalığa olan etkisi hakkında ortak bir bulgu bulunmamaktadır. Bu çalışmada elde edilen bulgu, alanyazında yer alan erkek rencilerin kadın rencilere göre anlamlı düzeyde daha fazla siber zorbalık davranışları gösterdikleri bulgusuyla (Eroğlu, 2011) tutarlıdır. Ayrıca, bu çalışmada erkek rencilerin daha fazla siber mağduriyet yaşadığı da ortaya konmuştur. Elde edilen bu bulgu aynı zamanda, siber zorbalık ile siber mağduriyet arasındaki pozitif yönde elde edilen bulguyu desteklemektedir.

Katılımcıların siber zorbalık davranışları ve siber mağduriyetleri duygu odaklı/pasif başa çıkma tarzını anlamlı olarak yordamaktadır. Buna göre, rencilerin hem siber zorbalık davranışları hem de yaşadıkları mağduriyet, onların kaçınma, inkar, boyun eğme gibi yollar kullanarak stres yaratan durumla baş etmesine neden olmaktadır. Alanda yapılan çalışmalara bakıldığında (Arıcak ve ark., 2008; Machackova ve ark., 2013), siber zorbalıkla başa çıkma her iki strateji türünün de kullanıldığı görülmüştür. Mevcut çalışmada ise katılımcılar siber zorbalık davranışlarını gösterdiklerinde de siber zorbalığa maruz kaldıklarında da duygu odaklı/pasif çıkma tarzını kullanmaktadır. Bunun nedeni, çalışmaya katılan rencilerin günlük yaşamlarındaki zorlu durumlarda da duygu odaklı/pasif başa çıkma tarzını kullanıyor olmaları olabilir.

Siber zorbalığın gücü, başarı, evrensellik, iyilikseverlik, geleneksellik, uyma ve güvenlik değerlerini anlamlı olarak yordadığı görülmüştür. Bir diğer deyişle, siber zorbalık ve belirtilen değerler arasında yakın ilişkiler bulunmuştur. Alanda yapılan alışmalar (Knafo ve ark., 2008) ile tutarlı olarak, siber zorbalık davranışlarının, gücü değeri ile pozitif ilişki içerisindeyken, uyma ve evrenselcilik ile negatif ilişki içerisinde olduğu ortaya konmuştur. Kişilerin ahlaki standartlarını belirleyen değerler, bilgisayar aracılı iletişimde çoklukla karşılaşılan anonim olma hali nedeniyle gölgede kalabilir. Dolayısıyla bireysel kimlikten uzaklaşmaya neden olabilir. Literatürü de incelediğimizde (Watts ve ark., 2017) anonimlik, kurbanın anlık tepkisinin gözlemlenebilir olmaması nedeniyle sonuçlara yönelik kaygıyı azaltmakta ve kendini engelleme mekanizmalarını ketlemeye neden olmaktadır. Dolayısıyla siber zorbalığa katkıda bulunmaktadır. Bunun dışında, kişilik özelliklerine bağlı bir takım psikolojik ihtiyaçlar, sosyal baskınlık yönelimi, çocuklukta ya da yetişkinlikte kişiler arası zayıf ilişkiler kurmak gibi faktörlerin de siber zorbalığa mağdur ya da zorba olarak dahil olma riskini arttırdığı gözlemlenmektedir. Türkiye'deki literatüre, söz konusu değişkenler ile siber zorbalık daha geniş bir perspektiften incelenerek katkı sunulabilir.

Sonuç ve öneriler

Ülkemiz literatüründe, bu alandaki boşlukları tamamlamaya yönelik çalışmalar olmasına rağmen (Arıcak ve ark., 2008; Fırat ve Ayran, 2016), teknolojinin günlük yaşamdaki yaygınlığı ile çocuklar ve gençlerin teknoloji kullanımındaki artış, siber zorbalığın doğasını ve etkilerini anlamak üzerine daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla, mevcut çalışmanın literatüre siber zorbalığın niversite rencileri rneklemesinde hem değer yönelimi hem de başa çıkma stratejileri ile bağlantılarını ortaya koyması yönünde katkısı olacağı düşünülmektedir.

Mevcut çalışmada, katılımcıların yüksek düzeyde hem siber zorbalık davranışlarında bulunduğunun

hem de siber zorbalığa maruz kaldığının ortaya konması, davranışın doğasına uygun sosyal politikaların, müdahale programlarının ve çözümlerin üretilmesini önemli kılmaktadır. Bu anlamda atılacak önemli adımlardan bir tanesi, öğrencilerin siber zorbalığa ilişkin duyarlılıklarını arttıracak çalışmaların yapılmasıdır (Gelmez, 2020). Bu çalışmaların, üniversite-öğrenci iş birliği içerisinde yürütülmesi önemli görülmektedir. Üniversitelerin psiko-sosyal destek birimleri aracılığıyla, siber zorbalık ve siber mağduriyete ilişkin tanımlama ve baş etme yöntemlerine dair psikoeğitimler düzenlenebilir. Bu çalışmada elde edilen katılımcıların siber zorbalık davranışları ve siber mağduriyetlerinin duygu odaklı/pasif başa çıkma tarzını anlamlı olarak yordadığı bulgusu da göz önünde bulundurularak, daha aktif ve daha davranışsal stratejilere başvurmayı içeren problem odaklı baş etme yöntemlerinin kazanımına yönelik grup çalışmaları yapılabilir. Bunlara ek olarak, siber mağduriyet yaşayan öğrenciler ile akran destek grupları yürütülerek deneyimlerini, duygularını paylaşabilecekleri güvenli bir ortam sunulabilir. Siber mağduriyet ile siber zorbalık davranışlarının pozitif ilişki içerisinde olduğu bulgusuna dayanarak, siber mağduriyet yaşayan öğrencilere yönelik sunulan bir müdahalenin de siber zorbalık davranışlarına etkisi olabilecek bir yol olduğu da söylenebilir.

Çalışmadan elde edilen bir diğer önemli bulgu da siber zorbalık ile güç, başarı, evrensellik, iyilikseverlik, geleneksellik, uyuma ve güvenlik değerleri arasında anlamlı bağlantılar olmasına dairdir. Buradan hareketle, siber zorbalık davranışlarıyla ilişkili olan bu değerleri kapsayan bir müdahale programının geliştirilmesi önerilebilir.

Bundan sonraki çalışmaların; siber zorbalık ve mağduriyet ile bağlantılı faktörlerin belirlenmesine yönelik olarak yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Siber zorbalık ve siber mağduriyet arasında ortaya konan anlamlı ilişkinin yönüne dair üniversite düzeyindeki kişiler ile çalışmalar yapılabilir. Bunlara ek olarak, kişiler arası yakın ilişkiler, anne-baba yetiştirme tutumları gibi siber zorbalık ile ilişkili olduğu gözlemlenen faktörlerle de çalışmalar ortaya konarak bu alana katkı sunulacağı düşünülmektedir. Ölçeklerin sınıf ortamında tamamlanıyor olmasından dolayı katılımcılar, cevaplarının başkası tarafından görülebileceği endişesi ile sosyal istenirlik yönünde cevaplar verebilir. Bu da çalışmanın bir kısıtlılığı olabilir. Gelecek çalışmalarda, ölçeklerin tamamlanmasının yanı sıra katılımcılardan odak grup görüşmeleri yoluyla veriler toplanabilir.

Cyberbullying Among University Students: Relations With Coping Strategies, Value Orientations And Academic Success

*Şeyma Rodop**

*Sümeyye Yıldırım***

*Pelin Dikmen Yıldız****

*Aslı Gürtunca Hanif*****

Introduction

With the 21st century, as a result of developing technology and increasing internet access, millions of young people are faced with digital technologies (e.g. internet, mobile phones). These digital technologies bring many benefits to young people, as well as the risk of exposing them to various negative experiences. One of the major risks associated with the use of digital technology is cyberbullying. The widespread use of technology in everyday life and the increase in the use of technology by children and young people lead to the need for more research on understanding the nature and effects of cyberbullying. In Turkey, although there is some research to fill in these gaps in the literature in this field (Aricak et al., 2008), it is still a need to examine the different variables associated with cyberbullying. Therefore, the purpose of this study is to determine the cyberbullying behavior and victimization among university students. In addition, the relationships between coping strategies, value orientations and academic achievements of these students with cyberbullying behaviors they are exposed to and their own ones will be examined.

* Research Assistant, Kırklareli University, Faculty of Arts and Sciences, Psychology Department; PhD Student, Istanbul University, Institute of Social Sciences, Psychology Department, seymarodop@klu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2481-0011

** Research Assistant, Kırklareli University, Faculty of Arts and Sciences, Psychology Department; PhD Student, Istanbul University, Institute of Social Sciences, Psychology Department, sumeyyeyildirim@klu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5297-0656

*** Asst. Prof. (PhD), Kırklareli University, Faculty of Arts and Sciences, Psychology Department, pelindikmenyildiz@klu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0496-3897

**** Research Assistant, Kırklareli University, Faculty of Arts and Sciences, Psychology Department; PhD Student, Istanbul University, Institute of Social Sciences, Psychology Department, asligurtuncahanif@klu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8267-4409

Method

For sample of the research, it is aimed to reach first, second, third and fourth year students of all departments of the Faculty of Arts and Sciences. The course of each class was chosen according to the eligibility principle. Sample of this study consists of 859 volunteer students (603 females, 256 males). The age of the sample group is between 18 and 45, and the average age is 21.4 (Sd = 2.2). 70% of the sample is female (n=603) and 29.6% (n=256) is male. After students' consent was taken by Informed Volunteer Consent Form, the Personal Information Form, Revised Cyberbullying Inventory-II, Stress Coping Styles Scale and Portrait Values Questionnaire were administered to the participants in the classroom environment. The obtained data were analyzed in SPSS 20.0.

Findings

The results showed that 72.3% of the university students were exposed to cyberbullying; 64.3% of them used to cyberbullying behaviors at least once in their life. The three cyberbullying behaviors students are most exposed to and used cyber bullying behaviors are; spreading gossip, insulting someone and sending embarrassing or hurtful messages. There was a statistically positive significant relationship between cyberbullying and cyber victimization scores ($r=.528$; $p<.01$).

There are significant positive relationships between cyberbullying, cyber victimization and emotion-oriented/ passive coping style (respectively; $r=.15$, $p<.01$; $r=.14$, $p<.01$). In addition, cyberbullying and cyber victimization significantly predicted emotion-oriented / passive coping style (respectively; $B=.18$, $t=2.74$, $p<.05$; $B=.12$, $t=2.11$, $p<.05$). It is observed that there is a statistically significant negative relation between grade average and cyberbullying ($B=-.020$, $t=-3.28$, $p=.001$). While it has been revealed that cyberbullying significantly predicted the power ($F(2,856)=30.59$; $p<.001$), success ($F(2,856)=6.00$; $p<.05$), universality ($F(2,856)=16.31$; $p<.001$), benevolence ($F(2,856)=6.71$; $p=.001$), tradition ($F(2,856)=24.13$; $p<.001$), conformity ($F(2,856)=16.66$; $p<.001$) and security ($F(2,856)=6.36$; $p<.05$) values; cyber victimization significantly predicted self-orientation ($B=.063$, $t=2.22$, $p<.05$) and arousal values ($B=.049$, $t=1.96$, $p=.05$).

Discussion

The findings of the study demonstrated that cyberbullying and cyber victimization are common among university students. However, the average exposure of the participants to cyber victimization is higher than cyberbullying. This finding is consistent with other studies (e.g. Faucher et al., 2014). In the present study, participants tend to use emotion-oriented/ passive coping style when they show cyberbullying behaviors and when they are exposed to cyberbullying. In studies (Aricak et al., 2008; Machackova et al., 2013), it was seen that they used both coping style against to cyberbullying. It has been seen that cyberbullying significantly predicts the values of power, success, universality, benevolence, tradition, conformity and security. Consistent with previous studies (Knafo et al., 2008), while cyberbullying behaviors are positively correlated with power value, they are negatively correlated with conformity and universalism.

It is thought that the present study will contribute to the literature by revealing the relationships between cyberbullying and value orientation and coping strategies the sample of university students.

This study is expected to shed light on social policies and intervention programs by providing information about cyberbullying behaviors at the university level. Further research is warranted to study on other factors that affect cyberbullying and cyber victimization such as social dominance orientation, and personality traits.

Kaynakça/References

- Agatston, P. W., Kowalski, R., & Limber, S. (2007). Students' perspectives on cyber bullying. *Journal of Adolescent Health, 41*(6), 59-60.
- Arıcak, T., Siyahhan, S., Uzunhasanoglu, A., Saribeyoglu, S., Ciplak, S., Yilmaz, N., & Memmedov, C. (2008). Cyberbullying among Turkish adolescents. *Cyberpsychology & Behavior, 11*(3), 253-261. <https://doi.org/10.1089/cpb.2007.0016>
- Arsenio, W. F., & Lemerise, E. A. (2001). Varieties of childhood bullying: Values, emotion processes, and social competence. *Social Development, 10*(1), 59-73.
- Beran, T., & Li, Q. (2007). The relationship between cyberbullying and school bullying. *Journal of Student Well-being, 1*(2), 15-33.
- Blaya, C. (2019). Cyberbullying among university students in France: Prevalence, consequences, coping, and intervention strategies. In W. Cassidy, C. Faucher, & M. Jackson (Eds.), *Cyberbullying at university in international contexts* (1st ed., pp. 9-22). Routledge.
- Çivilidağ, A., & Cooper, H. T. (2013). Ergenlerde siber zorba ve öfkenin incelenmesi üzerine bir araştırma: Niğde ili örneği. *International Journal of Social Science, 6*(1), 497-511.
- Demirutku, K., & Sümer, N. (2010). Temel değerlerin ölçümü: Portre Değerler Anketi'nin Türkçe Uyarlaması. *Türk Psikoloji Yazıları, 13*(25), 17-25.
- Dilmaç, B. (2017). The relationship between adolescents' levels of hopelessness and cyberbullying: The role of values. *Educational Sciences: Theory and Practice, 17*(4), 1119-1133. <https://doi.org/10.12738/estp.2017.4.0610>
- Dilmaç, B., Yurt, E., Aydın, M., & Kaşarç, İ. (2016). Predictive relationship between humane values of adolescents cyberbullying and cyberbullying sensibility. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology, 14*(1), 3-22. <https://doi.org/10.14204/ejrep.38.14123>
- Durak, H. Y., & Saritepeci, M. (2020). Examination of the relationship between cyberbullying and cyber victimization. *Journal of Child and Family Studies, 29*(10), 2905-2915. <https://doi.org/10.1007/s10826-020-01768-4>
- Erdur-Baker, Ö., & Kavşut, F. (2007). A new face of peer bullying: Cyberbullying. *Journal of Euroasian Educational Research, 27*, 31-42.
- Eroğlu, Y. (2011). Koşullu öz-değer, riskli internet davranışları ve siber zorbalık/mağduriyet arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Faucher, C., Jackson, M., & Cassidy, W. (2014). Cyberbullying among university students: Gendered experiences, impacts, and perspectives. *Education Research International. https://doi.org/10.1155/2014/698545*
- Fırat, M., & Ayran, G. (2016). Üniversite öğrencileri arasında sanal zorbalık. *TAFF Preventive Medicine Bulletin, 15*(4). <https://doi.org/10.5455/pmb.1-1450776947>
- Gelmez, Ö. S. Ö. (2020). Ortaokul öğrencilerinin siber zorbalığa ilişkin duyarlılıklarının incelenmesi. *Gençlik Araştırmaları Dergisi, 8*(Özel Sayı), 75-95.
- Heirman, W., & Walrave, M. (2012). Predicting adolescent perpetration in cyberbullying: An application of the theory of planned behavior. *Psicothema, 24*(4), 614-620.
- Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2014). *Bullying beyond the schoolyard: Preventing and responding to cyberbullying*. Corwin Press.
- Kim, J., Walsh, E., Pike, K., & Thompson, E. A. (2020). Cyberbullying and victimization and youth suicide risk: The buffering effects of school connectedness. *The Journal of School Nursing, 36*(4), 251-257. <https://doi.org/10.1177/1059840518824395>
- Knafo, A., Daniel, E. & Khoury-Kassabri, M. (2008). Values as protective factors against violent behavior in Jewish and Arab high schools in Israel. *Child Development, 79*(3), 652-667.

- Kowalski, R. M., & Limber, S. P. (2013). Psychological, physical, and academic correlates of cyberbullying and traditional bullying. *Journal of Adolescent Health, 53*(1), 13-20. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2012.09.018>
- Lai, C. S., Mohamad, M. M., Lee, M. F., Salleh, K. M., Sulaiman, N. L., Rosli, D. I., & Chang, W. V. (2017). Prevalence of cyberbullying among students in Malaysian higher learning institutions. *Advanced Science Letters, 23*(2), 781-784.
- Lazarus, R. S. & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal and coping*, 141-178. Springer.
- Law, D. M., Shapka, J. D., Hymel, S., Olson, B. F., & Waterhouse, T. (2012). The changing face of bullying: An empirical comparison between traditional and internet bullying and victimization. *Computers in Human Behavior, 28*(1), 226-232. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2011.09.004>
- Li, Q. (2006). Cyberbullying in schools: A research of gender differences. *School Psychology International, 27*, 157-170. <https://doi.org/10.1177/0143034306064547>
- Lindsay, M., & Krysiak, J. (2012). Online harassment among college students: A replication incorporating new Internet trends. *Information, Communication & Society, 15*(5), 703-719.
- Machackova, H., Cerna, A., Sevcikova, A., Dedkova, L., & Daneback, K. (2013). Effectiveness of coping strategies for victims of cyberbullying. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace, 7*(3).
- Martínez-Monteagudo, M. C., Delgado, B., Díaz-Herrero, Á., & García-Fernández, J. M. (2020). Relationship between suicidal thinking, anxiety, depression and stress in university students who are victims of cyberbullying. *Psychiatry Research, 286*, 112856.
- Menesini, E., Nocentini, A., & Camodeca, M. (2013). Morality, values, traditional bullying, and cyberbullying in adolescence. *British Journal of Developmental Psychology, 31*(1), 1-14. <https://doi.org/10.1111/j.2044-835X.2011.02066.x>
- Molluzzo, J. C., & Lawler, J. (2012). A study of the perceptions of college students on cyberbullying. *Information Systems Education Journal, 10*(4), 84.
- Na, H., Dancy, B. L., & Park, C. (2015). College student engaging in cyberbullying victimization: Cognitive appraisals, coping strategies, and psychological adjustments. *Archives of Psychiatric Nursing, 29*(3), 155-161.
- Nixon, C. L. (2014). Current perspectives: the impact of cyberbullying on adolescent health. *Adolescent Health, Medicine and Therapeutics, 5*, 143. <https://doi.org/10.2147/AHMT.S36456>
- Orel, A., Campbell, M., Wozencroft, K., Leong, E., & Kimpton, M. (2017). Exploring university students' coping strategy intentions for cyberbullying. *Journal of interpersonal violence, 32*(3), 446-462.
- Özdemir, M., & Akar, F. (2011). Lise öğrencilerinin siber-zorbaliğa ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler bakımından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, 17*(4), 605-626.
- Perren, S. & Gutzwiller-Helfenfinger, E. (2012). Cyberbullying and traditional bullying in adolescence: Differential roles of moral disengagement, moral emotions, and moral values. *European Journal of Developmental Psychology, 2*(9), 195-209. <https://doi.org/10.1080/17405629.2011.643168>
- Perren, S., Corcoran, L., Cowie, H. Dehue, F., Garcia, D., Mc Guckin, C., Sevcikova, A., Tsatsou, P., & Völlink, T. (2012). Tackling cyberbullying: Review of empirical evidence regarding successful responses by students, parents, and schools. *International Journal of Conflict and Violence, 6*(2), 283-293.
- Rafferty, R., & Vander Ven, T. (2014). 'I hate everything about you': a qualitative examination of cyberbullying and on-line aggression in a college sample. *Deviant Behavior, 35*(5), 364-377.
- Riebel, J. R. S. J., Jäger, R. S., & Fischer, U. C. (2009). Cyberbullying in Germany—an exploration of prevalence, overlapping with real life bullying and coping strategies. *Psychology Science Quarterly, 51*(3), 298-314.
- Roth, S., & Cohen, L. J. (1986). Approach, avoidance, and coping with stress. *American Psychologist, 41*(7), 813.
- Salı, J., Başak, B., & Akca, E. (2015). Türkiye'de ortaokul öğrencileri arasında siber zorbalık. *Anadolu Journal of Educational Sciences International, 5*(2), 109-130. <https://doi.org/10.18039/ajesi.59645>
- Sam, D. L., Bruce, D., Agyemang, C. B., Amponsah, B., & Arkorful, H., (2019). Cyberbullying victimization among high school and university students in Ghana. *Deviant Behavior, 40*(11), 1305-1321. <https://doi.org/10.1080/01639625.2018.1493369>
- Schwartz, S. H., & Bardi, A. (2001). Value hierarchies across cultures: Taking a similarities perspective. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 32*, 265- 286.
- Sezer, B., & Demiroren, M. (2021). Tıp fakültesi öğrencilerinin sanal zorba ve sanal kurban olma durumlarının incelenmesi. *Tıp Eğitimi Dünyası, 20*(61), 106-118. <https://doi.org/10.25282/ted.902235>

- Şahin, N.H., & Durak, A. (1995). Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği: Üniversite öğrencileri için uyarlaması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10, 56- 73.
- Topcu, Ç., & Erdur-Baker, Ö. (2010). The Revised Cyber Bullying Inventory (RCBI): Validity and reliability studies. *Procedia-social and Behavioral Sciences*, 5, 660-664.
- Topcu, Ç., & Erdur-Baker, Ö. (2018). RCBI-II: The Second Revision of The Revised Cyber Bullying Inventory. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 51(1), 32-41. <https://doi.org/10.1080/07481756.2017.1395705>
- Watts, L. K., Wagner, J., Velasquez, B., & Behrens, P. I. (2017). Cyberbullying in higher education: A literature review. *Computers in Human Behavior*, 69, 268-274. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.12.038>
- *What is cyberbullying?* (n.d.). Cyberbullying Research Center. Retrieved October 30, 2018, from <https://cyberbullying.org/what-is-cyberbullying>
- Willard, N. E. (2007). *Cyberbullying and cyberthreats: Responding to the challenge of online social aggression, threats, and distress*. Research Press.
- Yiğit, M. F., & Seferoğlu, S. S. (2017). Siber zorbalıkla ilişkili faktörler ve olası çözüm önerileri üzerine bir inceleme. *Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying*, 4(2), 13-49.